LITERATURA.

Vědecká ročenka právnické fakulty Masarykovy university v Brně. VII. (1928). — Brno, 1928. Ve Sbírce spisů právnických a národohospodářských, 8°, str. 344, Kč 25.

Prof. dr. Karel Engliš: Finanční politika republiky československé v prvním desítiletí jejího trvání. — Engliš rozděluje čs. finanční politiku v prvém desítiletí přibližně stejně jako ve svém Národním hospodářství na čtyři období: doba dekretální, doba úsilí o finanční a hospodářskou rovnováhu, doba deflační a doba konsolidační. Nejzajímavější je oddíl první, kde autor uvádí mnoho pozoruhodných detailů, které již z valné části jsou zapomenuty. Je to na př. neprovedený zákon z 19. listopadu 1918, č. 49 Sb. zák. a nař. o obchodních platidlech, podle něhož přechodně zemská banka měla vykonávat funkci cedulové banky, nebo anketa o problému měny, která tvořila základ velkých finančních zákonů ministra Rašína. Neobyčejně instruktivní je líčení, jak začal svou činnost náš Bankovní úřad ministerstva financí úplně bez prostředků, za pasivní obchodní bilance, kdy si opatřoval devisy jen z mimořádných zisků cukerního vývozu. Nebezpečná thesaurace, která však zase zmírňovala nepříznivé následky úbytku oběživa po okolkovací akci, nepřerušená inflace, způsobená lombardem válečných půjček u Rakousko-uherské banky, přivedly měnu do stále svízelnější situace. Náprava nastala teprve odlukou měny, provedenou okolkováním bankovek. S touto akcí spojil stát snížení oběživa asi o pětinu v naději, že tím sníží i hospodářská čísla. Šlo o aplikaci nesprávné kvantitní teorie, která mohla působit zhoubně na celé národní hospodářství; avšak stagnace, způsobená ještě trvajícími válečnými poměry, umožnila restrikci oběživa bez značných škod, naopak, Bankovní úřad takto získal větší vliv na regulaci peněžního trhu. Stejně i dávka z majetku, zavedená na základě těchže nesprávných předpokladů, měla příznivé účinky sociální. Doba úsilí o hospodářskou rovnováhu byla dobou sociální bídy (tak na př. musil stát vzhledem k nepatrným platům svých zaměstnanců více hleděti k potřebě než zásluze — nivelisace), dobou skryté inflace, umožněné lombardem státních pokladničních poukázek a dobou drahých zahraničních dluhů. Doba deflační pak dokonce ještě zmařila užitky, které z těchto zápůjček plynuly. Engliš zde stručně opakuje kritiku čs. deflační politiky, známou již z jeho novinářských článků a spisů. Nejkratší je oddíl o konsolidačním období naší finanční politiky a hospodářského života. Snad proto, že dosažení toho stavu je z největší části zásluhou autorovou. Engliš se zmiňuje jen o 3 zákonech, t. j. reforma přímých daní, zákon o samosprávných hospodářstvích a stabilisačních bilancích, jež jsou sloupy této celé periody. Předpokladem této stabilisace bylo snížení úrokové míry, docílení šetrnosti ve státním hospodářství. Na místo státního Bankovního úřadu nastoupila Národní banka, rozpočet byl zreformován po stránce technické a hospodářské na vědeckém podkladu, laciný úvěr dovoluje vysokou konjunkturu a zmenšuje nezaměstnanost na minimum. — Z Englišova pojednání cítíme, že pozoruje naši finanční politiku opravdu z vyššího hlediska. Známe již jeho znalost praktické finanční politiky i jeho vědecké založení, ale co nejvíce obdivujeme, je, že ač byl účasten na všech údobích této politiky konstruktivně neb kriticky, přece ji dovede tak nestranně vylíčit. Kč.

Prof. dr. František Weyr: K pojmu »právního řízení. Pojednání toto jest opět jednou etapou postupu normativní theorie, která ze svého hlediska probírá jednu partii právní vědy po druhé, kritisuje dosavadní pojmy a pojetí a nahrazuje je svým. Jako ostatní vědecké úvahy tohoto druhu jest i tato charakterisována tím, že jednak ukazuje slabiny vžitých představ, jednak zevšeobecňuje a tím zjednodušuje kladené problémy. Základním názorem autorovým jest these

o zásadní pojmové totožnosti všech procesů, jimiž se tvoří právo. Vždy tu jde o normotvorný děj, ať mluvíme o zákonodárství, soudnictví nebo správě. Autor kritisuje běžný názor o tom, že výrazem »proces« (zejména civilní) rozumíme boj stran, který za účasti přihlížejícího rozhodce (soudce) tvoří výsledek sporu. Kritisuje představu, že někdy stejně jako zájem soukromý účastní se tohoto boje ještě zájem veřejný, za jehož nositele pokládáme stát, který však má současně funkci onoho nestranného rozhodce. Není-li podstatného rozdílu mezi různými druhy normotvorby, nemůžeme u jednoho řízení říci, že jeho produktem je právo objektivní (zákonodárství), u druhého, že zakládá resp. deklaruje subjektivní práva stran (rozsudky soudů). Zde autor znovu zdůrazňuje these normativní theorie v tom, že rozlišování práva objektivního a subjektivního není logické a že stejně je nelogické pokládati za základní pojem právní vědy subjektivní právo, které jest jen druhotným, ale ne nutným, odleskem subjektivní povinnosti; ta jest primérním a základním pojmem všeho právnického myšlení. Autor zmiňuje se příležitostně o konstrukci strany v řízení a ukazuje na obtíže definice, která by chtěla legitimovati strany právem, jež se teprve provedeným řízením má prokázati. V dalším autor probírá jednotlivé druhy řízení: proces zákonodárný; procesy, kde normotvorba jest zároveň povinnostní funkcí normotvůrce (proces soudní a administrativní); a konečně normotvarné řízení smluvní, neboť i uzavření smlouvy autor důsledně prohlašuje za děj normotvorný, charakterisovaný dvojí autonomností (budoucí subjekty povinnostní jsou zde subjekty normotvornými). V této autonomnosti vidí autor charakteristický znak soukromoprávnosti smluv. Konečně probírá autor se svého hlediska t. zv. procesní zásady a v závěru aplikuje na daný problém svůj názor o kompetenční hranici mezi právnickou praksí (která je mu právě normotvorbou) a právní vědou.

Jako v jiných otázkách i zde je pravidelným výsledkem autorovy kritiky panujícího názoru popření různých »zásadních« rozdílů, které vytvořila dosavadní nauka a prakse. Pokud jde o to, raziti obecné pojmy platné pro celý obor právní vědy a klásti problémy jednotlivých právních disciplin v celé jejich obecnosti, je autor jistě v právu. Toto negování rozdílů má ovšem v sobě nebezpečí, že budou smazány některé vskutku i právnicky významné rozdíly mezi zjevy zahrnutými týmž základním pojmem. (To nelze sice vytknouti autorovu pojednání, ale mohlo by mu býti tak rozuměno.) Tak rozdíl mezi normou obecnou a specielní. Třebas že je nutno uznati relativnost tohoto dělení, přece tu je ten významný a přímo methodologický rozdíl, že obecnou normu možno aplikovati t. j. logickou subsumpcí zvláštního pod obecné řešiti jí jednotlivý skutkový případ; kdežto specielní normu v tomto smyslu aplikovati nelze, ježto je právě už pro onen konkretní případ vydána. (Možno však ji interpretovati; proto nezdá se zcela přesným autorovo tvrzení, že interpretace není než aplikací na vymyšlené skutkové podstaty.) Stejně jest i právnicky důležitý rozdíl mezi aplikací, konanou jedině onou zmíněnou logickou subsumpcí skutkové podstaty pod normu a aplikací, při níž má normotvůrce omezení jen negativní ve vyšší normě a v rámci těchto omezení jest veden úvahami metajuristickými, jako sociálními, mravními, politickými a pod. Typem takovéto normotvorby je zákonodárství, třebas i ono důsledně jest pokládati za aplikaci ústavy. Lze tu sice mluviti o různých »stupních vázanosti«, ale zdá se, že tu jde při posuzování způsobu aplikace přímo o rozdíl kvalitativní.

V podrobnostech bylo by ještě podotknouti, že — jak se zdá — jest autorovi orgánní funkce dána funkcí povinnostní, ač ve skutečnosti jest kvalita orgánní dána především přičítatelností aktů jednoho subjektu (orgánu) subjektu jinému. Není dále zcela přesné, praví-li autor, že obligace jest totožná se smlouvou, která ji zakládá. Kdežto smlouva jest skutečně výrazem toho, co býti má, není tomu tak u obligace. Ta jest totiž právě už oním obsahem, který býti má, tedy už hotovým konstatováním povinností resp. práv plynoucích ze smlouvy. Smlouvu

dlužno interpretovati a aplikovati, kdežto obligace je už event. výsledkem této interpretace resp. aplikace.

Tyto podrobnosti nedotýkají se ovšem nikterak naprosté přesvědčivosti základní these pojednání. —n—

Prof. Dr. Jaroslav Kallab: K otázce místní působnosti trestních zákonů a nálezů. Pojednání obírá se aktuálními problémy t. zv. mezinárodního práva trestního a to po stránce ryze juristické. Probrav právní vývoj dle principů territoriality, personality, ochrany a práva světového, jakož i jich vztah k tak zv. trestním teoriím v dějinném vývoji, zabývá se autor kompetenční kompetencí státu. Tato jest pojmem vyjadřujícím stručně jisté interpretační pravidlo, totiž domněnku, že subjekt, jemuž kompetenční kompetenci přisuzujeme, jedná po právu, dokud se neprokáže právní norma toto právo omezující. Od jiných právních pojmů obdobného druhu, na př. vlastnictví, svobody, liší se kompetenční kompetence tím, že na rozdíl od těchto nemůže norma ji omezující nalézati se v tomtéž právním řádě, o jehož kompetenční kompetenci (suverenitu) běží. Při řešení místní působnosti trestních zákonů musí se přísně rozlišovati jednak soubor norem státních, dle něhož jednotlivci jemu podléhající jsou trestáni, jednak pak normový komplex nadstátní, který vymezuje jedině kompetenční kompetenci státu pro obor trestního práva. Z porušení norem tohoto nadstátního komplexu nikdy nevznikají nároky jednotlivcům, nýbrž jen státům mezi sebou. Pojem »práva« vedl často k směšování úvah právnických s politickými a často se tohoto pojmu užívá nepřesně tam, kde chceme mluviti o rozumovém zájmu státu na trestání. Mluví-li se v mnohých i odborných úvahách týkajících se určité úpravy mezinárodního práva trestního o »právu« státu, nejde o právo v technickém slova smyslu, nýbrž jen o rozumný zájem státu, že i sebe nespravedlivější úpravě mezinárodního práva trestního nestaví se v cestu — předpokládajíc, že tu není normy positivního práva mezinárodního — nemožnost právní, nýbrž jen nevhodnost politická. Z nedostatku jiných norem měly by v prvé řadě rozhodovati v oboru mezinárodního práva trestního smlouvy o vydávání zločinců. Avšak i tyto obsahují ustanovení, jimiž se vyhrazuje kompetenční kompetenci státu určiti, pro které činy se vydává a zda v určitém případě zločinec má býti vydán. Jediná zásada mezinárodního práva trestního, kterou lze opříti o normu obecného mezinárodního práva veřejného jest zásada territoriality. Tato zásada není než uplatněním zásady neodvislosti státu, kterou — třeba bychom v ní již neviděli přirozené právo, jako starší doktrina — musíme uznati za přiléhavý stručný výraz souboru zvykových norem mezinárodních, bránících jednomu státu, aby se mísil do vnitřních věcí státu druhého. Za důvod další zásady, zásady personality, lze nejpravděpodobněji pokládati, že tu mezinárodní právo ponechává domovskému státu volné ruce v řešení otázky, jak naloží s provinilcem, jenž v cizině se dopustil trestného činu, a to důsledkem skutečnosti, že tu není dle mezinárodního práva nikoho, kdo by byl legitimován vznésti rekriminaci proti té neb oné úpravě této otázky. Praktické provádění zásady personality však naráží na značné obtíže, neboť tu konkuruje územní svrchovanost státu spáchaného činu s osobní svrchovaností státu domovského. Byla proto zásada tato podrobena ostré kritice. Ještě větší pochybnosti jsou ohledně dalších zásad mezinárodního práva trestního, totiž zásady ochrany a zásady práva světového, neboť pak všechny tyto čtyři zásady si konkurují navzájem a vedou k nebezpečí buď dvojího trestání nebo zase beztrestnosti. Jediným východiskem tu jest uznání zásady territoriality. — Československá osnova trestního zákona správně omezuje zásadu personality tím, že žádá, aby čin byl trestný též dle zákonů místa, kde byl spáchán. Pokud jde o účinek cizozemských rozsudků, rozhodují dle osnovy úvahy účelnosti, neboť o věci rozhoduje vždy konečně ministr spravedlnosti. Následky odsouzení jsou spojeny s rozsudkem cizozemského soudu jen tenkráte, lze-li odsouzení to dle povahy činu a dle způsobu a tíže trestu klásti na roveň odsouzení v tuzemsku. — Po-

jednání hájí správnost příslušných ustanovení čsl. přípravné osnovy trestního zákona a polemisuje s nově projevenými názory literatury, zejména s Donnedieu-em de Vabres, poukazujíc na vady těchto konstrukcí. Výstižně dovozuje, že právní vývoj není ještě tak daleko, aby bylo lze připodobniti mezinárodní právo trestní mezinárodnímu právu soukromému. To jest úloha tak složitá, že pravděpodobně dojde dříve k dohodě o vzájemném vymezení kompetenční kompetence států v mezinárodním právu trestním. Vzájemné uvážení intensity zájmů na potrestání i technické možnosti rychlého a správného rozhodnutí budou státům jistě vítanější a plodnější pomůckou při budování racionálního systému mezinárodního práva trestního než anticipace kosmopolitismu, jehož jsme ještě hodně vzdáleni. —kg.

Prof. Dr. D. Krejčí: K otázce ceny matematické statistiky pro statistickou praxi. Jest známo, že prof. Krejčí patří ke statistikům nematematickým. Ve svém příspěvku k letošní Vědecké ročence používá pak k ozřejmění a zdůvodnění svého stanoviska knihy anglického matematického statistika G. Udny Yule-a: Úvod do teorie statistiky, jejíž první část rozebírá. (Kniha vyšla v českém překladě.)

Rozborem tímto dochází Krejčí k následujícím, ostatně již v dřívějších jeho pracích se do jisté míry vyskytujícím závěrům o matematické statistice: Matematická statistika, operujíc namnoze vysokou matematikou, vyžaduje veliké námahy a práce (kromě zvláštního nadání matematického), která není nikterak úměrna výsledkům, jež podává. K těmto výsledkům totiž, pokud vůbec mají praktickou cenu, lze ve většině případů přijíti i bez složitých výpočtů jednoduchou a rychlou cestou prostého uvažování za pomoci znalosti nejjednodušších počtářských pravidel. Vedle takových výsledků však podává matematická statistika také řadu takových, které nemají vůbec praktické ceny (takže práce na získání jich jest zbytečně vynaložená), a potom i takové, které dokonce jsou nebezpečné, nesprávné.

Při všech těchto pro matematickou statistiku nepříznivých závěrech nezamlčuje ovšem kritický duch Krejčího, že některé její výsledky jsou užitečné, že však je jich nutno vždy užívati s náležitou opatrností.

Odmítavé stanovisko autorovo k matematické statistice jest tedy motivováno zřetely převážně praktickými. Neméně zajímavou jest ovšem otázka po metodologické oprávněnosti matem. statistiky vůbec, kde kriteriem pro hodnocení by nebylo praktické užití jednotlivých výsledků této statistiky, nýbrž (teoretická) správnost metody, jíž k nim dospívá, a oprávnění její vůbec. Otázka jest zajímavá zejména tím, považíme-li, že matematické formule, jako výsledky matematické statistiky jsou vlastně abstraktními poznatky (soudy) apriorně získanými, které chtějí dosáhnouti platnosti ve světě zkušenosti. Krejčí se této otázky dotýká jen, když mluví o nebezpečných výsledcích matematické statistiky a dovozuje, že jejich nebezpečnost (roz. nesprávnost) vyplývá z toho, že nelze v matematické formule vtěsnati mnohotvárnou, množstvím příčin způsobenou skutečnost života. Můžeme však zajisté čekati, že v rozboru další části Yulovy knihy, který prof. Krejčí slibuje, dotkne se šíře i otázky této. V. Chytil.

Prof. Dr. Jaromír Sedláček: Normologický obsah občanského zákoníka. Autor především zavádí novou nomenklaturu a označuje dříve t. zv. normativní hledisko hlediskem normologickým s odůvodněním, že pod pojmem »normativní« míní se běžné stanovení obsahu norem, takže učení o normě jako o formálním a logickém pojmu více odpovídá termín »učení normologické«. Normu definuje jako úsudek o kvalitě, tedy úsudek hodnotící, a za jeho species pokládá úsudek o povinnosti. Právní vědě jde o právní normy a ty, pokud jde o jejich obsah, konstruujeme z daného materiálu, do něhož náležejí především technicky-legislativní celky, zvané zákony. Kdežto normativní škola tyto zákony teprve svým normologickým hlediskem ve vědecký systém zpracovává a za nezávazné po-

kládá systematické rozdělení zákonů a jejich části obsahu nenormativního (t. j. obsah, v němž nejde o stanovení povinností a jejích podmínek), viděla v nich starší škola legistická čili exegetická závaznou metodu poznávací. Řídila se proto při systemisaci právního řádu týmž právně-noetickým hlediskem, jejž autoři systemisovaných zákonů do svých produktů vložili.

Centrálním právně noetickým pojmem autorů občanského zákoníka z r. 1811 byl pojem subjektivního práva ve smyslu školy přirozenoprávní, t. j. pojem toho, co člověk v mezích právního řádu s m í, sféra, v níž člověk je svoboden. Normologické hledisko ve směru právě opačném přikládá na zákony apriorní pojem právní normy, táže se, co člověk je p o v i n e n.

Uvědomíme-li si hierarchickou stavbu právního řádu, nabudeme též správného názoru na tvorbu právních norem. Vyšší norma vždy stanoví, kdo a jakým způsobem tvoří nižší normu a jak je co do obsahu této normy omezen. Stanovení normotvorného orgánu a kreačního postupu je obsahem t. zv. práva procesního, stanovení hranic obsahu nižší normy nalézáme pak v t. zv. právu hmotném. Rozdíl procesních a hmotných právních předpisů je normologicky zachytitelný. Sedláček při této příležitosti mistrně ukazuje, jak občanský zákoník obsahuje řadu procesních předpisů na př. určení formy smluvního projevu (§§ 867—877 obč. zák.). (Smlouva je totiž též jedním ze stupňů v hierarchii právního řádu a předpisy o postupu při tvorbě smlouvy jsou právem formálním.)

Díváme-li se na občanský zákoník s hlediska normologického, objeví se nám především předpisy stanovící povinnosti. Určují, kdo a za jakých podmínek má to či ono vykonati. Když by povinnostní subjekt těmto povinnostem neučinil zadost, přichází v úvahu sankce. Tato sankce je dána tím způsobem, že osoba zvláště kvalifikovaná může žalobou dovolati se pomoci soudní. Podle toho kvalifikuje občanský zákoník dva druhy osob: jednak subjekty povinnostní, jednak osoby k žalobě oprávněné. Této kvalifikaci možno říci oprávnění, subjektivní právo.

Pojmy povinnosti, subj. práva, práva hmotného a formálního jsou dány s hlediska normologického. Tomu však již tak není u distinkce práva soukromého a veřejného. Tyto pojmy nepatří mezi t. zv. podstatné právní pojmy (Rechtswesens-), nýbrž mezi t. zv. obsahové právní pojmy (Rechtsinhalts-Begriffe). Normativní směr, kterému šlo o normologické právní pojmy, nemohl distinkci soukromého a veřejného práva spočívající v obsahu vůbec zachytiti. Stejně nemohl vytvořiti pojmy nutné k systematice konkrétního právního řádu, na př. distinkce práva věcného, obligačního, rodinného a pod. A přece právní věda těchto pojmů potřebuje. Z toho Sedláček vyvozuje: »Tak právní věda chtě nechtě nemůže všem svým úkolům dostáti jen s hlediska normologického.« Musí pracovati též s typickými obsahovými (a contr. formálními) rozdíly mezi právními předpisy.

Distinkci mezi právem veřejným a soukromým konstruuje Sedláček se zřetelem k § 1 obč. zák. Tento paragraf mluví o zákonech, které určují soukromá práva a povinnosti obyvatelů státu mezi sebou. Je důležitý nikoliv jako předpis stanovící pojem systematický, nýbrž jako předpis, určující ve spojení s § 1 j. n. příslušnost civilních soudů. Chceme-li myšlenku v něm skrytou ostře vyjádřiti, pak všude tam, kde směřuje právní předpis k ochraně majetku proti svémocnému zásahu druhého, budeme mluviti o právu soukromém. Kde jde o legální zásah do sféry jednotlivcovy proti jeho vůli, kde jde o opatření, které směřuje k odvrácení hrozící újmy, pokud nejde o ochranu osob pod zvláštní ochranou se nalézajících, tam půjde o právo veřejné. K tomuto výměru soukromého práva však Sedláček ihned dodává, že je dán s hlediska našeho právního řádu, že neurčuje pojem ani systematický, ani obecno-právní. Též zdůrazňuje, že předpis § 1 je obecným předpisem připouštějícím výjimky. Dále přikročuje Sedláček k vysvětlení pojmů práv osobních, věcných a obligačních a to opětně pomocí pojmu

povinnosti. Osobní práva jsou podložena kantovským pravidlem entelechie, že člověk je sám sobě účelem a nemá býti nikdy druhému člověku prostředkem. Proto člověku přísluší neodvislost, právo na život, štěstí, vzdělání, úctu atd. Přeložíme-li tato práva do normologie, ukládají se v nich ostatním lidem určité povinnosti, t. j. aby jednali tak, by entelechie jedince neporušili. A skutečně takové povinnosti náš právní řád zná. Tak § 16 obč. zák. mluví o vrozených právech, jež jsou pro ostatní lidi nepřekročitelné, překročí-li je, dopouštějí se porušení svých povinností a civilního deliktu. Dotčenému dává pak zákon právo žalobní, značící se na př. nejjasněji v § 1330 obč. zák. Souhrn těchto práv žalobních, směřujících k vynucení povinností právě zmíněných, tvoří podstatu t. zv. právní osoby. Proti právům osobním za vrozená pokládaným, jež právní řád váže na pouhou existenci člověka, stavíme práva majetková, předpokládající skutečnost nabytí. U práv majetkových rozeznáváme práva věcná a obligační, rozdíl kryjící se s distinkcí práv absolutních a relativních. Tato posledně dotčená distinkce je sice jen obsahová (Rechtsinhaltsbegriff), ale s tohoto hlediska nepostrádá logického odůvodnění. Kdežto u věcných práv neznáme předem v budoucím sporu pasivně legitimovanou osobu, ta se určuje teprve tím, že porušila právní předpis mající za sankci věcně-právní žalobu, je u obligačních práv tato pasivně legitimovaná osoba předem určena, na př. jako spolukontrahent žalobcův. U žalob na náhradu školy objevuje se aktivně i pasivně legitimovaná osoba v jednom okamžiku a to spácháním deliktu. To vše znamená jinými slovy: věcná práva jsou odleskem povinností všech lidí vůči jedinci, obligační odleskem povinností určitých lidí vůči určitým lidem, resp. určitému jedinci. Sedláček končí. Na centrálním pojmu normativní teorie a to pojmu povinnosti rozřešíme velmi jasně a jednoduše nejtěžší právní problémy. »Tato jednoduchost a jasnost je to, co činí z normologického směru klasickou vědu právní.« Dr. Adolf Procházka.

Prof. dr. Jan Vážný: Obligatio in iudicium deducta. Autor s počátku upozorňuje na určité zvláštnosti tohoto závazku: obligace, litiskontestací zaniklá, může býti platně plněna a býti i základem rukojemství i zástavního práva. Tento zjev byl dosavadními romanisty vykládán se zřením na názory kompilátorů takto: obligace má jednak podstatu civilně právní, jednak přirozenou (naturalis obligatio). Litiskontestace může zrušiti prvou podstatu, nemůže však odstraniti naturálního substrátu obligace. Autor si klade otázku, zda pojetí naturální obligace na základě ekvity bylo známo již klasickému právu římskému. Odpověď nám dávají prameny. Již dřívější badatelé poukázali na to, že odstraníme-li interpolace justiniánské z textů klasických autorů, vidíme, jak tito chápali obligaci naturální pouze jako obligace otroků, respektive osob adiecticiae qualitatis, Teprve kompilátoři sloučili neorganicky závazky otroků a osob poddaných, závazky nedospělců bez svolení poručníka kontrahované, dále závazky nežalovatelné morální, ba i žalovatelný neformální závazek ze zápůjčky pod společným názvem naturales obligationes. Klasické právo neznalo tedy naturálních obligací, plynoucích ze zásad ekvity. Naopak, klasičtí právníci spatřovali v litiskontestaci jakousi kondicionální novaci obligace. Nejlepším toho důkazem jest, že Julian nedovoluje vrácení plnění dlužníkovi, který zaplatil dluh po litiskontestaci. Váha autorova pojednání nespočívá jen ve vyjasnění otázky vzniku názoru o naturálních obligacích, plynoucích z ekvity, nýbrž i v správném postřehnutí myšlenkového hlediska byzantských kompilatorů, které pomůže vysvětliti romantickému bádání důvody mnohých diferencí římského práva justiniánského a klasického. R. Wierer.

Prof. dr. Frant. Čáda: Skladba českých právních knih z doby předhusitské. Autor předem připomíná, že novější bádání historické vždy více dbá studia a kritického rozboru pramenů. Důsledkem této tendence, která nutně vede k detailní specialisaci, jest, že převažují v historické literatuře monografie a že důležitost

znalosti pomocných věd historických vzrůstá. Kdežto však »ryzí« historik má práci usnadněnu kritickými vydáními, naráží právní historik v tomto směru na velké obtíže: vydavatelé pramenů historických opomíjejí skoro úplně edici pramenů právnických, zejména edici tak zvaných právních knih. Tak se stává, že obor právních knih není právní historií s dostatek zpracován, zejména ne po stránce skladby, to jest systematiky knih. Při této práci nutno si všimnouti nejprve skladby vnější, formální, pak souvislosti vnitřní, materielní jednotlivých částí té které právní knihy. Nejobtížnější prací je zjišťování vzorů systematiky, ježto zde docházíme jen k přibližným závěrům. Pak musíme srovnati výsledky dosažené u knihy jedné s výsledky dosaženými u ostatních knih téhož partikulárního práva, načež můžeme činiti definitivní závěry, ač nesmíme pouštěti se zřetele sféry jiných partikulárních práv. Po tomto úvodu rozebírá autor jednotlivé právní knihy. Dokazuje přesvědčivě, že nejstarší právní kniha Rožmberská vznikla na základě nějaké sbírky typických praktických příkladů zemského práva. Na tomtéž základě vznikly různé sbírky právnických formulářů. Pozdější kniha »Řád práva zemského« vzniká také pod vlivem téže sbírky příkladů právních, jeví však jinak značnou dokonalost formální, zejména ve svém latinském zpracování. Tato dokonalost, jakož i jisté vlivy římsko-kanonické, dávají tušiti, že na vznik této knihy musil působiti pravděpodobně nějaký italský kanonistický návod o právu procesním, zvaný zpravidla »Ordo indiciarius«, který působil snad i na Rožmberskou knihu. Obojí zmíněné vlivy vykazuje i právní kniha Ondřeje z Dubé, časově nejmladší a systematicky nejdokonalejší. Pro systematiku je však i důležitým vznik právních knih. Tyto vznikají postupně, to jest autoři připojují, někdy po dosti dlouhé době výklady o právních poměrech, které se jim zdají býti důležitými nebo které byly zákonodárstvím nově upraveny. Nejlépe se jeví stopy různých časových etap vzniku knihy na práci Ondřejově. Ve všech pracích převažují nepoměrně výklady o právu procesním nad rozborem práva hmotného. Význam práva procesního jeví se nejjasněji v tom, že, jak autor případně poukazuje, se výrazu ordo iuris užívá ve smyslu »právo procesní,« ježto nějakého uceleného »řádu právního« tato doba neznala. To se vysvětluje praktickými potřebami doby. Čeští králové Přemysl II., Václav II. a Karel IV. marně se pokoušejí kodifikovati dosavadní zvykové právo zemské. Šlechta brání se těmto pokusům panovníků, přijímá však ráda náhražky zákoníků, t. j. právní knihy, které poučují hlavně o obtížném formalistickém právu procesním. Právní knihy šlechtici sepsané, ovšem nepřebírají z neuzákoněných kodifikací královských téměř ničeho, nicméně jsou panovníky rády viděny, ježto aspoň částečně vnášejí jakousi stabilitu do činnosti zemského soudu. Ovšem pokud se systematiky týče, mají tyto kodifikace, značně pod vlivem cizího práva stojící, velký vliv na právní knihy a vůbec na systematiku hmotného práva zemského, která se v této době teprve ustaluje. Práce autorova, přes obtížnost a nepopulárnost tématu, jest velmi poučnou pro poznání českého práva doby předhusitské. Zdůrazniti je i plodnou snahu autorovu ukázati historii právní nová pole badání. R. Wierer.

Doc. dr. Jaroslav Stránský: Problém tiskové opravy. Základní problém tiskové opravy jest ve skutečnosti problémem pravdivosti veřejného mínění a ochrany, které jí může poskytnouti právní řád, propůjčující jí touto svou ochranou hodnotu právního statku. Ingerence právního řádu může tu býti velmi různotvárná a autor uvádí řadu ukázek v tomto směru z různých právních řádů, vedených různými ideami. Ukazuje též názorně na tiskovém právu sovětského Ruska, jak daleko svobodnějším jest tisk ve státě organisovaném kapitalisticky než ve státě komunistickém, třebaže v tomto posledním není vázána svoboda tisku soukromým vlastnictvím výrobních prostředků tiskařského průmyslu. S hlediska právního řádu záleží především na tom, čí svobodou svoboda tisku doopravdy jest. Je nutno, aby svoboda tisku, jež dosud byla svobodou redaktorů a vydavatelů, se stala svobodou pravdivé informace, a aby k tomu cíli byla stanovena od-

povědnost autora, resp. redakce za obsah tiskopisu. Zejména v hlavní skupině deliktů, které tu mohou býti předmětem úvahy, t. j. deliktů proti bezpečnosti cti, má velký význam otázka pravdivosti zprávy, otázka bonae fidei a otázka břemene důkazového. Moderní právní řád chtěje zaručiti pravdivost zpráv, pokouší se o to různými instituty, z nichž nejdůležitějším jest instituce tiskové opravy, o jejíž úpravě v některých státech autor podrobně pojednává a podrobuje kritice; varuje od distinkcí pravd rychle dokazatelných od rychle nedokazatelných, jak to činí uherský tiskový zákon dosud na Slovensku platný, neboť se tím ve veřejném mínění diskvalifikuje pravda, kterou nelze dokázati ihned. Na závazek periodického tiskopisu k publikaci úřední vyhlášky a k publikaci soukromé a úřední tiskové opravy nutno pohlížeti pod jednotným zorným úhlem jako na instituci, která má sloužiti pravdivosti veřejného mínění. Otázka, jakou sankcí vymáhá právní řád opravné doplnění periodického tiskopisu vnucenou úřední vyhláškou nebo opravou v užším slova smyslu, jest pak již jen otázkou podružnou a není správným zařazovati právo tiskové pro trestněprávní tyto sankce do práva trestního, neboť nelze postupovati stejně tam, kde se vymezuje skutková podstata trestného činu a tam, kde se řeší problém ryze administrativní. Zákonnou ochranu pravdivosti veřejného mínění nutno poskytnouti jedině části redakční nikoliv insertní, jak správně se pokouší rozlišiti rakouský tiskový zákon z r. 1922. Ve správně konstruovaném tiskovém zákoně jest oddíl norem soustavně chránících pravdivost veřejného mínění oddílem stěžejním a ústředním, třebaže není nutno upravovati tiskovou opravu zákonem speciálním. —kg.

Doc. dr. K. Kizlink: Problém oceňování pro bilanci s hlediska právní vědy. Autor uveřejňuje tu obšírný výňatek z připravovaného svého díla »Bilanční právo akciových společností«. Problém oceňování pro bilanci rozvinul tu v celém svém rozsahu, pokud se týče metodických východisek jednotlivých oceňovacích teoretiků, omezil se však vědomě na prozkoumání oněch principů oceňovacích, jež považuje za relevantní s hlediska poznání právnického. Vzdává se tu správně práva posuzovati s tohoto hlediska relevantnost principů účetně-technických resp. bilančně-technických, pokud uvedené disciplíny omezují se na pole svých vlastních úvah. Vycházeje s právního hlediska podává autor přehled a výklad příslušných právních pramenů přicházejících pro oceňování v úvahu spolu s kritikou mínění jednotlivých komercialistů tvrdících, že právní výklad nepostačuje pro řešení problému oceňovacího. Podrobné úvahy autorovy zaujímají především stanovisko k postavení a významu čl. 31. obch. zák., jenž byl vindikován teoretiky oceňování jednou jako závazná norma, jednou jako nezávazná instrukce. Autor poukazuje zajímavě na historický vznik oceňovacích předpisů (Pacioli v stol. 15.—16. stol., Ordonance de Commerce Ludvíka XIV. z r. 1673, Savaryho komentář, pruský Landrecht) a z podrobného vylíčení prací norimberské konference dochází k závěru o mylnosti mínění, které z historie vzniku předpisu čl. 31. pokouší se konstatovati instruktivní, a nikoliv normativní jeho povahu. Rovněž odmítá autor po pečlivém rozboru dogmatické literatury mínění, že čl. 31. jest pouhým maximálním předpisem oceňovacím a proti názoru o dispositivní povaze tohoto předpisu dovozuje právně jeho povahu jako kogentní normy, jež ukládá bilancujícímu povinnost uvésti majetkové předměty v bilanci podle oné hodnoty, kterou jim dlužno přikládati v daném okamžiku. Vedle tohoto obecného oceňovacího předpisu zkoumá autor detailně povahu specielních předpisů oceňovacích, zejména v jejich poměru k onomu obecnému rámci, daném v čl. 31.; platnému akciovému právu vyhražuje tu autor zvláštní úvahu. Na posledním místě řeší autor konečný článek souvislého komplexu otázek, totiž problém pravdivosti bilance, a přisvědčujíc mínění, jež vidí tento princip kodifikovaný v platných našich předpisech oceňovacích. Požadavek pravdivosti nevidí ovšem vyjádřen znakem objektivnosti, resp. t. zv. objektivní hodnotou. Je-li v tomto směru v souhlasu s míněním Neukampovým, potírá na

druhé straně názor tohoto teoretika, který postulát pravdivosti bilance nevidí obsazen v zákonných předpisech. — Komplikovanost oceňovacích problémů, křížících se s nejrůznějšími názory teoretickými, redukuje tu autor postupně na otázky základní, k nimž zaujímá stanovisko, určené pevným noetickým východiskem poznání právního jako normativního. Lisí proto vždy důsledně hledisko de lege lata a de lege ferenda, a zejména neopomíjí nikdy si položiti otázku po mezích poznání právnického, nad jehož kompetentní hranice nikdy — aspoň jako právník — ve svých úvahách nevybočuje. I když výsledky touto cestou získané budou se zdáti »polyhistorickým« komercialistům snad »chudými«, bude to nesporně pečetí jejich metodologické ujasněnosti. —dv—

Doc. dr. František Vážný: Osnova italského obchodního zákona o směnečném právu. Studie Vážného seznamuje čtenáře s reformními snahami italského směnečného zákonodárství, jež se projevují v nové osnově italského obchodního zákoníka z r. 1925, resp. z r. 1927, a obrací jeho pozornost k novotám, které přináší osnova oproti dosud platnému právu. Naznačiv povšechně, že nové italské směnečné právo je dalším krokem k sblížení směnečného práva kulturních států, probírá významnější ustanovení osnovy ve třech částech. V první uvažuje o předpokladech a o obsahu směnečné obligace, v druhé pojednává o jejím výkonu, v třetí pak o jejím zániku. Neobmezuje se však jen na suché konstatování úchylek, nýbrž snaží se kriticky doceniti jejich dosah a význam. Přihlíží proto nejen k důvodové zprávě k osnově nového obch. zák. (Relazione sul progetto di codice di commercio, str. 192—199, kterou vydala král. italská komise pro reformu obchodního zákoníka, resp. její subkomise B), nýbrž i k literatuře dosud platného italského práva, všímaje si zároveň hlavních ustanovení Haagské osnovy. Z tohoto pojetí úkolu, jejž autor vzal na sebe, dovedeme si vyložiti, že svoji pozornost upjal zejména na podmínky směnečné obligace; tato materie poskytla mu příležitost k řadě úvah z theorie směnečného práva. Ovšem i do druhé části studie o výkonu směnečné obligace jednající vnesl Vážný kritické stanovisko theoretika; v obou pak hojně přihlížel k literatuře. Na četných místech srovnává ustanovení osnovy s předpisy našeho nového směnečného zákona. Ki.

Prof. dr. František Weyr: Z dějin právnické fakulty Masarykovy university. Děkan fakulty za šk. rok 1927/28 podává tu zprávu o nejvýznamnější události v tomto roce t. j. o slavnosti kladení základního kamene k budově fakultní. Uvádí tu doslova slavnostní proslovy řečníků: rektora university prof. Kallaba, děkana právnické fakulty prof. Weyra, zástupce vlády dra Šrámka a presidenta republiky, a znění listin vložených do základního kamene. — Tak ročenka za jubilejní rok republiky obsahuje dokumentární zprávu o nejradostnější události o životě fakulty od jejího založení. Ročenka jest ukončena přehledem vědeckých prací členů učitelského sboru fakulty za léta 1924—1928. —n—

Novinky právnické literatury. Aby byl stanoven »terminus ab quo«, budu zaznamenávati příště již jen knihy s datem r. 1929.

8. — JEŽEK Alexandr, Návod k vedení rejstříku »P« a »L«, jakož i nejdůležitějších evidenčních pomůcek ve věcech chráněnců. — Praha. 1928. 12,00.

9. — KLAS Frant. a VALENTA Jos., Paušály daně z obratu a daně přepychové. — Praha. 1928. 12,00. (Totéž německy!)

10. — KLAS J., Kapesní sbírka zákonů o daních spotřebních a obchodových, monopolech a poplatcích. — Praha. 1928. 28,70.

11. — KRČMÁŘ Dr. Jan, Právo občanské. Část II. Práva věcná. — Praha. 1928. Základy přednášek Všehrdu. 40,00. Ča.

Vydává S. Čs. P. »Všehrd« v Praze. Zodpov. redaktor Dr. Karel Novák. Tiskl B. Stýblo v Praze, Václavské nám. 28.